editör
emin karip

sınıf yönetimi

mehmet okutan
naciye aksoy
yüksel özden
gülay ekici
ibrahim kısaç
muammer ergün
bülent öztürk
abbas türnüklü
mehmet güven
asım özdemir

BEŞİNCİ BASKI

PEGEM YAYINCILIK®

Öğrencileri Tanıma ... 128
Öğrencilerle İlişkileri Gözden Geçirme ... 129
Öğrencilerle Yüksek Beklentiler İçinde İlişki Kurma ... 129
Öğretmen Beklentilerinin Olumsuz Etkilerinden Kaçınma ... 130
Kişisel Yakınlaşmalar İçin Fırsatlar Yaratma ... 131
Öğrenci Etkinliklerine İlgi Gösterme ... 132
Öğrencilerle Öğle Yemeği Yeme ... 132
Görüşmeler Düzenleme ... 132
Öğrencilere Kart ve Not Gönderme ... 132
Dilek Kutuları Kullanma ... 132
Okul Gün ve Gecelerine Katılma ... 133
Spor Etkinliklerine Katılma ... 133
Yeni Gelen Öğrencilere Okuldaki Görevleri Tanıtma ... 133
KENDİNİZİ DEĞERLENDİRİN ... 133
KAYNAKÇA ... 135

BÖLÜM 6
SINIFTA MOTİVASYON
Muammer Ergün *(ss: 137-154)*

SINIFTA MOTİVASYON ... 138
İçsel ve Dışsal Motivasyon ... 139
MOTİVASYON VE DİKKAT ... 140
MOTİVASYON KURAMLARI ... 141
Davranışçı Kuram ... 141
Bilişsel Kuram ... 142
Sosyal Öğrenme Kuramı ... 142
İnsancıl Kuram ... 143
MOTİVASYONUN PLANLANMASI ... 144
Ders Başlangıcında Motivasyon ... 144
Tutum ... 144
İhtiyaç ... 145
Ders İşlenişinde Motivasyon ... 148
Uyarım ... 148
Etki ... 148
Dersin Bitiminde Motivasyon ... 149
Anlama ... 149
Pekiştirme ... 149
SINIF İÇİ MOTİVASYON STRATEJİLERİ ... 149
Öğrencilerin İlgilerini Anlayabilme ... 150
Konunun Kullanılabilirliğini Açıklama ... 151
Öğrencilerin Başarı Beklentisi Geliştirmelerine Yardımcı Olma ... 151
Dersi İlginç Hale Getirme ... 152
Öğrencilerde İstek Uyandırma ... 152
Ödüller Kullanma ... 152
KAYNAKÇA ... 153

BÖLÜM 7
SINIFTA İSTENMEYEN DAVRANIŞLARIN ÖNLENMESİ VE GİDERİLMESİ
Bülent Öztürk *(ss: 155-199)*

SINIFTA İSTENMEYEN DAVRANIŞLARIN ÖNLENMESİ VE GİDERİLMESİ ... 156
SINIFTA İSTENMEYEN DAVRANIŞLAR ... 157

Tanımı 158
Sınıflaması 159
Akademik Açıdan Problemler 159
Sosyal Açıdan Problemler 160
Fiziksel Donanım ve Ortama Zarar Verme 161
İSTENMEYEN DAVRANIŞLARIN ORTAYA ÇIKMASINA SEBEP OLAN KAYNAKLAR 162
Sınıfın Yapısından Kaynaklanan Problemler 162
Öğrenciden Kaynaklanan Problemler 164
Öğretmenden Kaynaklanan Problemler 170
İSTENMEYEN DAVRANIŞLARIN ORTAYA ÇIKMASINI ENGELLEME 174
Sınıfa Hakimiyet 175
Öğrencilerle İletişim 179
İSTENMEYEN DAVRANIŞLARIN NİTELİKLERİ 186
İSTENMEYEN DAVRANIŞLARI GİDERME YOLLARI 190
Görmezlikten Gelme 191
Sözel Olmayan Uyarma Yollarını Kullanma 193
Sözel Olarak Uyarma 195
Sınıf Dışı Görüşme 197
KAYNAKÇA **198**

BÖLÜM 8
ÖĞRENCİLER ARASINDAKİ ÇATIŞMALARIN ÇÖZÜMÜNDE PROBLEM ÇÖZME VE ARABULUCULUK
Abbas Türnüklü *(ss: 201-242)*

ÖĞRENCİLERİN ARASINDAKİ ÇATIŞMALARIN ÇÖZÜMÜNDE PROBLEM ÇÖZME VE ARABULUCULUK 202
OKULDA VE SINIFTA ÇATIŞMA 205
Öğrenci Çatışmalarının Nedenleri 210
Çatışmaları Çözümlemede Temel İlkeler 210
İnsanları Problemden Ayırma İlkesi 212
Pozisyon Üzerinde Değil, Çıkarlar Üzerinde Odaklanma İlkesi 213
Karşılıklı Kazanç İçin Seçenek Üretme İlkesi 213
Nesnel Kriterlerin Kullanımı İlkesi 213
ÖĞRENCİ ÇATIŞMALARININ YÖNETİMİ 217
OKULDA PROBLEM ÇÖZME VE ARABULUCULUĞUN UYGULANMASI 219
Problem Çözme Tartışmaları 227
Çatışmaların Çözümünde Arabuluculuk Yaklaşımı 237
Çatışma Çözümünde Yargıçlık 238
SON SÖZ **240**
KAYNAKÇA .....

BÖLÜM 9
ANA-BABA İLE İLİŞKİLER
Mehmet Güven *(ss:243-256)*

ANABABA İLE İLİŞKİLER 244
ÇOCUĞUN EĞİTİMİNDE AİLENİN YERİ VE ÖNEMİ 244
AİLE TÜRLERİ VE ÇOCUĞA ETKİLERİ 245

SINIFTA MOTİVASYON

Bölüm 6

Muammer ERGÜN

İÇİNDEKİLER

SINIF İÇİ MOTİVASYON
- İçsel Motivasyon
- Dışsal Motivasyon

MOTİVASYON VE DİKKAT

MOTİVASYON KURAMLARI
- Davranışçı Kuram
- Bilişsel Kuram
- Sosyal Öğrenme Kuramı
- İnsancıl Kuram

MOTİVASYONUN PLANLANMASI
- Ders Başında Motivasyon
- Ders İşlenişinde Motivasyon
- Dersin Bitiminde Motivasyon

SINIF İÇİ MOTİVASYON STRATEJİLERİ
- Öğrencilerin İlgilerini Anlayabilme
- Konunun Kullanılabilirliğini Açıklama
- Öğrencilerin Başarı Beklentisi Geliştirmelerine Yardımcı Olma
- Dersi İlginç Hale Getirme
- Öğrencilerde İstek Uyandırma
- Geribildirim ve Ödülü Kullanma

KAYNAKÇA

SINIFTA MOTİVASYON

Motivasyon kavramı, davranışı başlatan, yön veren, devam ettiren veya belli bir davranışın tercih edilmesini sağlayan güç anlamında kullanılır (Burden, 1999). Motivasyon, öğrencilerin istenen görevleri yerine getirmek için zaman ve çaba harcamaya ve becerilerini kullanmaya isteklilikleri ile ilgili bir kavramdır. Öğrencilerin motive olmamaları diye bir şey söz konusu olamaz. Her öğrencide ihtiyaçlarını karşılama motivasyonu vardır. Eğer, öğretmenin istediği bir çalışma için öğrenciler yeterli düzeyde motivasyona sahip değilse, bunun nedeni bu çalışmanın öğrencilerin ihtiyacını karşılamamasıdır (Porter, 2000). Öğrencinin motivasyonu; (a) başarabileceği beklentisine, (b) başarının sağlayacağı yarara ilişkin değerlendirmeye ve (c) öğrenme ortamının öğrencinin fiziksel, duygusal ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılama düzeyine bağlıdır.

Öğrencinin başarabileceğine inanması öğretim etkinliklerinin ve hedeflerinin belirli bir çaba ve güçlükle gerçekleştirilebilir olmasını gerektirir. Çok güç etkinlikler kadar çok kolay etkinlikler de öğrencinin motivasyonunu olumsuz etkiler. Bir öğrenme etkinliği öğrenci için bir yarar sağlayacaksa, öğrenci bu etkinliği değerli görür ve çaba gösterir.

Sınıf ve okul ortamında motivasyonu etkileyen üç temel faktör vardır. Bunlar öğretmen, sınıfın havası (iklimi) ve öğrenme-öğretme ortamıdır (Bacanlı, 2000).

Öğretmenin öğrencilere iyi bir model olması, öğrencilere karşı sıcak, samimi ve içten davranması motivasyonu artırmaktadır. Öğrenciyi motive edebilmek için öğretmenin de derse motive olması gerekmektedir. Motive olamayan bir öğretmen öğrencilerini de motive edemez. Motivasyon düzeyi yüksek öğretmen, enerjik, hevesli, yeni şeyler denemeye istekli ve risk alabilen bir öğretmendir. Bu öğretmen, öğrencilere ilgi gösterir, yaratıcıdır ve öğrencilere karşı olumlu tavırlar sergiler. Motivasyon düzeyi düşük öğretmen ise, olumsuz tutum ve tavırlara sahip, geleneksel öğretim tekniklerini kullanan, değişime karşı direnen ve işine özen göstermeyen bir öğretmendir (NEA, 1992).

Sınıfın havası olumlu ise, yani sınıfta geliştirilen kültürel değerler öğrencide güven yaratıyorsa, öğrencilerin motivasyonu artar. Sınıfın havası, öğrenciyi cesaretlendiren, başarıya yönelten, rahat bir iletişimin olduğu, öğrencilerin fikirlerini rahatça ifade edebildiği bir şekilde oluşturulmuş ise öğrenci motivasyonu da artmaktadır.

Öğrenci merkezli bir öğretim ve derste farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması motivasyonu arttıran etkenler arasındadır (Orlich ve diğerleri, 1998). Ders saati

süresi ve sınıftaki öğrenci sayısı da öğrenci motivasyonunu etkilemektedir. Derslerin süresinin konunun özelliklerine uygun olmaması öğrenci motivasyonunu düşürmekte ve başarıyı olumsuz etkilemektedir. Bir konu ile ilgili bir film izlerken yada öğrencinin aktif olduğu bir öğretim etkinliğinde süre daha uzun olabilir. Öğrencinin daha pasif olduğu durumlarda ise sürenin daha kısa olması gerekir. Öğrencilerin dikkatlerini derse yoğunlaştırma süresi sınırlıdır. Belirli bir süreden sonra öğretmenin öğrencileri tekrar motive etme çalışmalarına başlaması gerekir. Ayrıca, sınıftaki öğrenci sayısı kalabalık ise, öğrencileri derse motive etmek zorlaşmaktadır. Her öğrencinin ihtiyaçları farklı olduğu için kullanılacak motive araçları da farklı olacaktır. Bu farklılıklar, sınıf kalabalık olduğu zaman öğretmenin işini zorlaştırmaktadır.

İçsel ve Dışsal Motivasyon

Motivasyon genel olarak içsel ve dışsal olmak üzere iki kategoride incelenebilir. İçsel motivasyon, öğrencinin kendisinden kaynaklanan ihtiyaçların oluşturduğu motivasyondur (Reece ve Walker, 1997). İçsel motivasyonun kaynağı bireyin içinden gelen merak, ilgi, öğrenme ihtiyacı, yeterlik ve gelişme duygusu olabilir. Öğretmenin derse başlamadan önce kazandırılacak davranışları öğrencilere açıklayarak, bu davranışları geçmişte karşılaşılan bir problem ya da öğrenciler için anlamlı bir yaşantı ile ilişkilendirmesi içsel motivasyonu artırabilir. Ayrıca öğretilecek konunun gelecekte öğrencilere ne gibi yararlar sağlayacağının söylenmesi de içsel motivasyonu harekete geçirebilir.

Dışsal motivasyon bir görevin ya da etkinliğin tamamlanması için öğrenciye öğretmen ya da başka biri tarafından sağlanan ödüllerle oluşturulan motivasyondur. Dışsal motivasyon, öğretmenlerin sağladığı dışsal uyarıcılara bağlıdır (Reece ve Walker, 1997). Bu dışsal uyarıcılar ödül, ceza, takdir edilmek, baskı, rica, sevilmek, kabul görmek olabilir. Bunlara motive araçları da denilmektedir. Başarılı öğrencilere verilen teşekkür ve takdir belgesi bir dışsal motive edici olarak görülebilir. Aynı zamanda öğrencinin yaptığı ödevi imzalamak, ödeve yıldız koymak, sorulan soruya doğru cevap veren öğrenciye aferin demek yada o öğrencinin başını okşayıp hafifçe gülümsemek dışsal motive araçları arasında sayılabilir.

Burada önemli olan öğretmenin dışsal motivasyonu ve içsel motivasyonu dengeli kullanabilmesidir. Öğretmen öğrencilerin içsel olarak motive oldukları etkinlikler için dışsal motivasyonu kullanmada dikkatli davranmalıdır. Öğrencilerin ilginç, anlamlı ve değerli gördükleri bir etkinlik için dışsal motivasyon kullanmaya gerek yoktur. Bunun yanında öğrencileri için daha az ilginç, anlamlı ve değerli olan bir etkinlik için motivasyonun artırılmasında dışsal ödüllerin kullanılması gerekir.

Dışsal motivasyonu sağlayabilmek için öğretmen öğrenciyi iyi tanımalıdır. Öğretmen, öğrencinin hangi ihtiyaçlarının karşılandığı ve hangi ihtiyaçlarının karşılanmadığını bilmek zorundadır. Çünkü giderilmiş ihtiyaçların motive etme özelliği yoktur.

MOTİVASYON VE DİKKAT

Motivasyon ve dikkat içi içe geçmiş iki kavramdır. Dikkat yoğunlaşması gerçekleşmeden motive olunamaz. Dikkat, bilinçli yada bilinçsiz olarak bir olayı daha canlı duruma getirmek için, tümü yada bir parçası üzerinde anlık gücün toplanması durumudur. Dikkat yoğunlaşması (odaklanma) ile ilgili üç temel ilke vardır. Bunlar; a) Belli bir anda ancak bir tek şey üzerinde odaklanabiliriz, b) yapma dediğimiz bir şeyi engelleme şansımız yoktur ve c) nereye odaklanırsak oraya doğru yol alırız (Wannoy, 1997).

Belli bir anda ancak bir tek şey üzerinde odaklanabiliriz. Yapılan araştırmalar bir insanın aynı anda televizyon izleyip, ders çalışıp, telefonda görüşme yapamayacağını ortaya koymuştur. Hem ders çalışıp hem de müzik dinlediğini düşünen birey, aslında müziği yalnızca bir arka fon olarak kullanıyor olabilir yada dikkatini bir etkinlikten diğerine kaydırmaktadırlar. Ders çalışma figür ise müzik zemin olmaktadır. Bireyin sevdiği bir müzik parçası çalmaya başladığında, dikkatini müziğe vererek ders çalışmayı zemin müziği figür haline getirmektedir. Sınıf ortamında öğrenci hem ders dışı bir şeylerle uğraşıyor hem de ders dinliyor ise dikkatini ikisi arasında götürüp getirmektedir. Öğretmenin yapacağı iş, öğrencilerin dikkatini derse yoğunlaştırmalarını sağlamaktır.

Yapma dediğimiz bir şeyi engelleme şansımız yoktur. Bu, zihnin yapısından kaynaklanan bir özelliktir. Her hangi bir şeyi yapmama emri alındığında, zihin öncelikle o şeyi yapmayı tasarlamaktadır. Bu ilke çerçevesinde öğrencilerin olumsuz davranışlarına karşı öğretmen "o davranışı bir daha tekrarlama" dediği zaman, olumsuz davranışın tekrarlanma olasılığını arttıracaktır. Sınıf içinde konuşan ve çevresini rahatsız eden öğrenci bu davranışıyla, öğretmenin dikkatini üzerine çekmek yada dersten sıkıldığını ifade etmek istiyor olabilir.

Nereye odaklanırsak oraya doğru yol alırız. İnsanların hangi özellikleri üzerine odaklanılır ise o özelliğin daha da belirginleştiği görülmektedir. Sınıf ortamı içerisinde öğrenciler çok değişik davranışlar sergiler. Bu davranışlardan bir kısmı da istenmedik olabilir. Öğretmenler, bu istenmedik davranışlara odaklanıp sürekli olarak; "onu yapma", "bunu yapma", "şunu yapma" diye öğrencilerine öğüt verirlerse, o davranışların görülme sıklığı artacaktır. Öğretmenler, öğrencilerinin

hangi yönüne odaklanırsa, öğrenci de o yönde gelişme gösterecektir. Goethe'nin "Bir insana onun olduğu gibi davranırsanız, olduğu gibi kalır. Bir insana olabileceği, olması gerektiği gibi davranırsanız, olabileceği ve olması gerektiği gibi olur" sözü bu düşünceyi çok güzel açıklamaktadır (Covey, 1997).

Sınıf ortamında öğrencilerin sürekli olarak iyi yönleri görülmeli ve onlara odaklanılmalıdır. Öğrencinin olumsuz davranışı çok ve olumlu davranışı az ise, her olumlu davranış pekiştirilmelidir. Okuma yazmayı yeni öğrenmeye çalışan bir çocuğun yazısı çok kötü ise, "Yazın çok kötü düzeltmelisin." demek yerine o kötü yazı içinden bir tane güzel yazılmış harfi bulup "Bak bu harfi ne kadar güzel yazmışsın, diğerlerini de bunun gibi yazabileceğine inanıyorum." demek çocuğu daha güzel yazı yazmaya motive eder.

MOTİVASYON KURAMLARI

Burada motivasyon konusunda genel bakış açıları yönünden farklılık gösteren davranışçı, bilişsel, sosyal öğrenme ve insancıl kuramlar kısaca açıklanmıştır.

Davranışçı Kuram

Öğrencilerin bir şeyleri öğrenmesi büyük ölçüde verilen pekiştireçlere bağlıdır. Pekiştireçler kullanıldığında öğrencilerin daha çok çaba gösterecekleri düşünülmektedir. Öğrencilerin verilen görevleri tamamlamaları içsel ve dışsal ödüllere bağlıdır. Ancak bu kurama göre, öğrenmede pekiştireçler içsel ihtiyaçlardan daha önemlidir. Öğrenmede bir dışsal öğe olarak cezayı kullanmaktan kaçınmak ve ceza yerine aşağıda sıralanan seçeneklerden birini kullanmak gerekir (Hergenhan, 1982):

- ✓ İstendik olmayan davranışa yol açan durumların değiştirilmesi. Derste sürekli konuşan iki öğrencinin birbirinden uzak oturmasını sağlamak problemin çözümü olabilir.
- ✓ İstendik olmayan davranışın bıkıncaya kadar yapılmasına izin vermek.
- ✓ Zamana bırakmak. İstenmedik davranışın zaman içinde kendiliğinden yok olmasını beklemek.

- ✓ Görmezlikten gelmek. Çocuklar bazen istenmedik davranışları dikkat çekmek için gösterebilir. Bu tür davranışlar görmezden gelindiği takdirde o davranıştan vazgeçebilirler.

Sınıf ortamında öğrenciler sorulan sorulara doğru cevap verdiği zaman uygun pekiştireçler verilirse, hem öğrenmeye hem de sorulan sorulara cevap vermeye motive olurlar. Ancak öğrencilerin hangi davranışlarda pekiştireç alacağını bilmesi gerekir. Örneğin sorulan soruya yanlış ya da eksik cevap verdiği zaman pekiştireç verilirse öğrenci öğrenmeye motive edilemez.

Bilişsel Kuram

Davranışçı kuramda dışsal motivasyon ön plandayken, bilişsel kuramda içsel motivasyon ön plana çıkmaktadır. Bilişsel kurama göre labirentte yolunu bulmaya çalışan fare, bir yabancıdan saklanan çocuk, sınav sorularını cevaplamaya çalışan bir öğrenci belirli amaçlar için bu davranışları gösterirler. Bu davranışları tanımlamak için herkesin kendine özgü gerekçeleri bulunmaktadır (Hergenhan, 1982). Farenin labirentte yolunu bulmaya çalışmasının nedeni; açlığını gidermek, çocuğun saklanmasının nedeni yabancılardan korkması ve korunmak istemesi ve öğrencinin sınav sorularını cevaplamaya çalışmasının nedeni; başarılı olmaktır. Görüldüğü gibi her davranışın bir nedeni vardır. Öğretmenler sınıf ortamında öğrencilerin ilgisini çekecek, merak uyandıracak ve ihtiyaçlarını karşılayacak sorularla, öğretme yöntem ve teknikleriyle öğrencileri motive etmelidirler.

Motivasyon, dünyayı anlamamızı, hayatımızı kontrol etmemizi ve kendimizi yönlendirmemizi sağlar. Bu kurama göre bireyler, bir probleme çözüm ararken motive olurlar. Motivasyon bilişsel dengesizlik kavramıyla açıklanır (Burden, 1999). Bilişsel dengesizlik, bir öğrencinin bir konuda bilgi edinme ihtiyacının farkına varmasıyla ortaya çıkar. Bilgi eksiğini fark eden öğrenci bu bilgiyi edinmek için çaba harcar. Örneğin, bir konuda araştırma raporunu bilgisayarda hazırlayan bir öğrenci, raporunda verilmesi gereken bir tabloyu bilgisayarda hazırlamasını bilmiyorsa onu öğrenme ihtiyacı hisseder ve ona motive olur. Bir insanın motive olabilmesi için bilişsel dengesizliğin olması gerekir.

Sosyal Öğrenme Kuramı

Bu kurama göre insan davranışları, bilişsel, davranışsal ve çevresel faktörlerin karşılıklı etkileşimiyle gerçekleşmektedir. Öğrenme, pekiştireç olmadan da gözlem yoluyla gerçekleşebilir. Örneğin sınav esnasında kopya çeken öğrencinin

öğretmen tarafından yakalanmasını gören bir öğrencinin hazırladığı kopyayı çekmekten vazgeçmesi bir sosyal öğrenmedir. Araç kullanırken öndeki aracın çukura düştüğünü görüp direksiyon kıran bir sürücü gözlemlediğini uygular fakat taklit etmez. Bu kuram, davranışçı ve bilişsel kuramları birleştirerek öğrenmeyi farklı bir şekilde açıklamaya çalışır. Bu kurama göre öğrenmede hem dışsal hem de içsel motivasyon önemlidir.

Sosyal öğrenme kuramına göre öğrenme için ne bir pekiştireç ne de doğrudan bir deneyim gereklidir. Bir gözlemci diğerlerinin davranışlarını gözlemleyerek öğrenebilir. Bu bilgiler depolanır ve ihtiyaç olduğunda kullanılır. Başkalarının davranışlarının ödüllendirilmesi veya cezalandırılması kendi davranışlarının ödüllendirilmesi yada cezalandırılması kadar önemlidir.

Sosyal öğrenme kuramına göre motivasyonu etkileyen üç temel faktör; (a) bireyin amaca ulaşma beklentisi, (b) amacın birey için önem düzeyi ve (c) bireyin yapılacak işe karşı tepkisidir. Öğrencilerin dersi başarma beklentisi ve o dersin öğrenci gözünde önemi yüksek ise göstereceği tepki olumlu yönde olacaktır.

Sosyal öğrenme kuramına göre, insanların neden başarıya ulaşmak istedikleri bilinirse, öğrencileri motivasyona yönlendirici stratejiler seçilebilir. İnsanlar başarısız olma olasılığını en aza indirgeyip başarılı olma duygusunu en üst düzeye çıkardıkları zaman kendileri için gerçekçi amaçlar oluştururlar. Başarı deneyimi yaşayan öğrencilerde başarma ihtiyacı güçlenir. Bazı öğrenciler başarma korkusu yaşayabilir. Bu öğrenciler başarılı olduklarında diğer arkadaşlarıyla olan olumlu ilişkilerin etkileneceğini sanırlar.

İnsancıl Kuram

Abraham Maslow'un temsil ettiği bu görüşe göre bireylerin motive edilmelerinin temelinde ihtiyaçlar yatar. Bu ihtiyaçlar; temel ve üst düzey ihtiyaçlar olmak üzere iki grupta toplanırlar. Maslow, ihtiyaçları en alt düzeyden başlayarak; fizyolojik ihtiyaçlar, güven duyma, bir gruba ait olma-sevme sevilme, statü kazanma-kendine saygı duyma, merak giderme, bilme, estetik, ve kendini gerçekleştirme şeklinde sıralamıştır. Bir alt düzeydeki ihtiyaç belirli bir düzeyde giderilmedikçe bir üst düzeydeki ihtiyacın giderilmeye çalışılması mümkün değildir. Aç, uykusuz ve susuz (fizyolojik) olan bir öğrencinin bilme (merakını giderme) ihtiyacı için uğraşması mümkün değildir.

Bu kurama göre her insan muhakkak surette bir şeylere motive olmuş durumdadır. Ders esnasında yanındaki arkadaşıyla konuşan bir öğrenci bile motive olmuş durumdadır. Ancak bu öğrencinin motivasyonu derse değil de ders

dışı etkinlikleredir. Burada öğretmene düşen görev, bu öğrenciyi derse motive etmektir. Bu kurama göre davranış, belirli bir zamanda ihtiyacın en yüksek düzeyi ile yönlendirilir.

MOTİVASYONUN PLANLANMASI

Sınıf ortamında öğrencileri öğrenmeye motive etmek gelişi güzel davranışlarla olmaz. Ders planlaması gibi, motive etmeyi de planlamak gerekmektedir. Motivasyon planlanırken öğrencinin ne zaman motive edileceği belirlenmelidir. Bir ders planının yürütülmesinde (a) dersin başlangıcı, (b) ders işlenişi ve (c) dersin bitişi olmak üzere üç kritik aşama vardır. Motivasyon stratejilerinin planlanması ve uygulanmasında da bu aşamaların dikkate alınması (Burden, 1999).

Ders Başlangıcında Motivasyon

Ders başlangıcında, öğrenci derse motive edilirken tutum ve ihtiyaçlar göz önünde bulundurulmalıdır. Tutum, öğrencinin konuya bakışıyla, genel öğrenme ortamıyla ve diğer faktörlerle ilgilidir. İhtiyaçlar ise öğrencinin öğrenme sürecindeki ihtiyaçlarını ifade eder.

Tutum

Tutum öğrencinin, öğrenme ortamına, öğretmene, konuya ve kendisine bakış biçimidir. Dersin başlangıcında öğrencinin konuya, öğretmene ve öğrenme durumuna karşı olumlu tutum ve başarı beklentisi oluşturmasını sağlayacak motivasyon stratejileri kullanılmalıdır. Öğretmen kendisine karşı olumlu tutum oluşturabilmek için öğrencilerle önemli bir şeyi paylaşabilir, onlara samimi ve empatik yaklaşabilir yada öğrencilere ders dışında da zamanını ayırarak onlarla ilişkilerini geliştirebilir. Konuya karşı olumlu tutum oluşturmak için öğretmen, konuya kendi ilgi ve istekliliğini göstererek, konuya başlangıcı olabildiğince ilgi çekici hale getirebilir. Konuya ilişkin olumsuz yaklaşımları olumlu bir yaklaşımla karşılayarak, konuyu öğrenmenin öğrenciye ne gibi yararlar sağlayacağını açıklayabilir.

Öğrencilerin kendilerine karşı olumlu tutumlar geliştirmelerini sağlayabilmek için de öğrencilerin hedefler oluşturmalarına yardımcı olabilir. Öğrenciler cesaretlendirilerek ve teşvik edilerek başarı beklentisi oluşturmaları sağlanır. Öğrencinin başarısının kendi çabasının ürünü olduğunun vurgulanması,

öğrencinin kendi davranışlarını başarı ile ilişkilendirebilmesini ve başarısı ile gurur duymasını sağlar.

İhtiyaç

İhtiyaç, bir bireyi bir amaca doğru yönlendiren bir güç ya da koşul olarak ifade edilebilir. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi öğretmenin ders başlangıcında öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak stratejiler belirlemesi için bir çerçeve sağlar. Maslow'a göre alt düzey ihtiyaçlar karşılandıkça insanlar bir üst düzeydeki ihtiyacın karşılanması için motive olurlar. İhtiyaçlar en alt düzeyden başlayarak "fiziksel ihtiyaçlar, güvenlik ve korunma ihtiyacı, sevgi ve ait olma ihtiyacı, kendine saygı ihtiyacı ve kendini gerçekleştirme ihtiyacı" olmak üzere beş gruba ayrılır. Şekil 1'de Maslow tarafından belirlenen beş ihtiyaç, bir sınıf ortamında öğretmenlerin bu ihtiyaçları kullanarak bireylerin başarılarını gerçekleştirmek için neler yapabileceğine ilişkin örneklerle birlikte verilmektedir.

Sınıf ortamında bu ihtiyaçlar fizyolojik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlar olarak üç grupta incelenebilir (Savage, 1999):

Fizyolojik İhtiyaçlar: Fiziksel ihtiyaçlar, diğer ihtiyaçlardan önce karşılanması gereken temel ihtiyaçlardır. Eğer öğrencinin fiziksel ihtiyaçları karşılanmazsa, bu ihtiyaçlar karşılanana kadar bir etkinliğe motive olması sağlanamaz. Fiziksel ihtiyaçlar, yeme, dinlenme, rahat olma, sağlıklı olma, hareket etme ve duyularını kullanma ihtiyaçları olarak sıralanabilir. Bu ihtiyaçların bazılarının öğretmen tarafından kontrol altına alınması imkansızdır.

Sabah kahvaltısı yapmadan okula gelmek, öğlen yemeklerini ayaküstü yemek (tost, simit vb.) motive olmayı engellediği gibi, beslenme problemleri davranış bozukluklarına da neden olabilmektedir (Schauss, 1985).

Öğrencilerin hareket etme ihtiyacı genellikle öğretmenler tarafından unutulmaktadır. Özellikle ilköğretimin birinci kademesinde okuyan öğrencilerin uzun bir süre hareketsiz kalması düşünülemez. Öğrencilerin öğretmen kontrolünde hareket ihtiyaçlarını karşılamaları gerekir. Bu da rol oynama tekniğinin kullanılması ve dersi oyunlaştırma ile gerçekleştirilebilir.

Şekil 1. Maslow'un temel ihtiyaçlar hiyerarşisinin sınıf ortamına uyarlanması

Kaynak: Reece, I. and Stephen Walker, (1997). Teaching, Training and Learning: a Practical Guide. Business Education Publishers, s.97'den uyarlanmıştır.

Rahat olma, fiziksel olarak göz önünde bulundurulması gereken başka bir ihtiyaçtır. Sınıfın sıcaklığı, aydınlanması, sınıftaki öğrenci sayısı, rahat olmayan sıralar, çalışma alanının darlığı rahat olmayı belirleyen faktörlerdir. Bunların hepsi öğrencinin bir görevi yerine getirme yeteneğini etkiler. Rahat olmayan bir öğrenci, rahatlamak ister ve bu karşılanmadığı zaman rahatlama, olumsuz davranışlara dönüşebilir.

Her bireyin duyularını kullanma ihtiyacı vardır. Duyularını kullanmayan birey, duyusal çöküntüye uğrar. Hiçbir duyu organını kullanmadan bir ders boyunca sırada oturmak işkenceden farksızdır. Motivasyonu engelleyen önemli etkenlerden biri de sıkıntıdır. Sıkılmanın sonucunda duyusal canlılığın gelmesi gerekir. Genellikle bu canlılık, istenmeyen davranış olarak ortaya çıkar.

Psikolojik İhtiyaçlar: Her insanın kabul edilmek, sayılmak, psikolojik olarak güvende olmak gibi çeşitli duygusal ve psikolojik ihtiyaçları vardır.

Öğrenciler, sınıfta psikolojik ve fiziksel tehlikelerden uzak olduklarını hissetmelidirler. Eğer öğrenci, fiziksel olarak zarar göreceğine inanırsa öğrenme engellenir. Alay edilme, sözlü hakaret, başarısızlık korkusu ve saygı duyulmama biçiminde psikolojik tehditler oluşabilir. Bazen öğrenci sınıfta bir hata yaptığı zaman tüm sınıf buna güler ve öğrenci daha sonra risk almaz. Diğer öğrenciler de bundan etkilenir. Öğrencilerin sınıf içinde olduğu gibi kabul edilebileceği, fiziksel ve psikolojik olarak güven duyabileceği bir sınıf ortamı oluşturulmalıdır.

Kendine saygı da önemli bir psikolojik ihtiyaçtır. Kendine saygı, bireyin kendi kafasındaki portresidir ve onun kendine verdiği değer inancıdır. Öğretmen, öğrencinin kendisine pozitif saygı geliştirmesinde önemli bir faktördür. Kendine saygı, bireylerin davranışlarını ve değişik olaylardaki tutumlarını yönlendirir. Kendine saygısı yüksek olan bireyler daha rahattır ve daha çok risk alabilirler.

Başarılı olmak ihtiyacı da önemli bir psikolojik ihtiyaçtır. Başarılı olmak, kişinin kendisi hakkında olumlu bir görüşe sahip olmasını sağlar, kendine güvenini arttırır. Bazı araştırmacılar, başarısızlık duygusunun da önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. Onlara göre, hayal kırıklığına uğrama duygusu, başarısız olunca öğrenilmektedir (Savage, 1999).

Sosyal İhtiyaçlar: Sınıf sosyal bir ortamdır ve öğrenci davranışları da belirli bir gruba kabul edilme, ve ait olma çabası ile ilgilidir. Ait olma ihtiyacı insanın en temel ihtiyaçlarındandır. Bu, özellikle ergenlik döneminde çok önemlidir. Çünkü, ergenin zamanının çoğu, kabul edilme ve bir gruba ait olma çabası içinde geçmektedir. Eğer öğrenciler, ait olma ihtiyacını karşılayamazlarsa hayal kırıklığına uğrar ve uygun olmayan amaçlara yönelirler (Dreikurs, 1968). Bu amaçlar, dikkati kendi üzerine toplama, güç kullanma, intikam alma, çekingenlik gibi davranışları ortaya çıkarır. Her insan olayları kontrol etmeyi ve ilgi toplamayı ister. Eğer olumlu yollarla dikkat çekilemiyorsa, istenmeyen davranışlar içine girilebilir. Bu noktada istenmeyen davranışı sergileyen öğrencinin amacının ne olduğunun bilinmesi önemlidir. Dikkat çekmek mi istiyor? Kendini güçlü mü hissetmek istiyor? İntikam almak mı istiyor? Birilerinin onu rahat bırakması için mi uygun olmayan davranışlara yöneliyor? Nedenleri bilinirse, istenmeyen

davranışı ortadan kaldırmak kolaylaşır ve öğrenci derse daha iyi motive edilebilir.

Bir öğretmenin, öğrencilerinin sevgi ve ait olma ihtiyacını karşılaması çok zordur. Öğrenciye karşı anne-babanın rollerini üstlenemez. Fakat öğrenciye değer verdiğini göstererek onun disiplin sorunlarını ortadan kaldırıp derse motive edebilir. Öğrencinin sevgi ve ait olma ihtiyacını karşılama yolları; öğrenciyi yargılamadan dinleyerek, sınıf içi ve sınıf dışı olayları yakından izleyerek, doğum günü gibi kişisel olayları hatırlayarak, istenmeyen davranış sergileyen öğrencinin hatalı davranışının kabul edilemeyeceğini, ancak onun kişi olarak dışlanmayacağını göstermektir.

Ders İşlenişinde Motivasyon

Öğretmen, ders başlarken göz önünde bulundurduğu tutum ve ihtiyaçlarla öğrencilerin derse motive olmasını sağlar. Ancak bu motivasyon dersin sonuna kadar sürmez. Ders süresince uyarımın ve etkinin sürdürülmesi gerekir.

Uyarım

Uyarım, dikkatin sürekliliğinin sağlanması ve öğrencinin katılımı ile ilgilidir. Uyarımı sağlayabilmek için, ses, hareketler, mimikler kullanılabilir, espri yapılabilir ve sorular sorulabilir. Basit bilgi soruları olabildiğince sınırlı tutulmalı; daha çok uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme düzeyinde sorular yöneltilmelidir. Sorular, öğrencilerin düşünmelerini sağlamalıdır. Öğretmen, her zaman davranışları öğrenciler tarafından kestirilebilir olmamalıdır. Öğrencinin ilgisinin canlı tutulabilmesi için etkinliklerde, yöntem ve materyallerde çeşitliliğin sağlanması gerekir.

Etki

Etki, öğrencinin duygu, değer, ilgi ve arzularına yönelik olma ile ilgiiidir. Dersin işlenişinde öğrencinin duyguları dersin bir parçası olmalı ve uygun bir duygusal ortam oluşturulmalıdır. O anda öğretilen içerikle öğrencinin o anda ne hissettiği bütünleştirilmeli ve içerik ile öğrencinin yaşamı arasında bir ilişki oluşturulmalıdır.

Dersin Bitiminde Motivasyon

Ders anlatımı esnasında kullanılan motivasyon faktörleri uyarım ve etki, dersin bitiminde yerini anlama ve pekiştirme faktörlerine bırakmaktadır. Anlama, öğrencinin ders sonunda öğrendiklerinin farkına varmasıdır. Farkında olma, öğrencinin gösterdiği ilerlemeye ilişkin olarak öğretmenin verdiği geribildirim ile sağlanır.

Anlama

Anlama, bireyin bir konu hakkında ne kadar bilgi edindiğinin farkına varmasıdır. Öğrencinin ders süresince ne kadar öğrendiğinin farkına varması sağlanmalıdır. Bu, geribildirim ve öğrencinin eleştiri yapmasına izin verilerek ya da birbirlerine soru sormaları yoluyla gerçekleştirilir. Ayrıca, öğrencilerin öğrenme sürecine aktif olarak katıldıklarının farkına varmaları sağlanmalıdır. Öğrenciye ödevler verilerek, verilen ödevleri tamamlama sorumluluğu oluşturulmalıdır. Öğrenciler zaman zaman kendi çalışmalarını değerlendirmelidir. Çalışmalarda başarılı olabilmek için risk almak ve çaba göstermek gerektiğinin bilincine varmaları sağlanmalıdır.

Pekiştirme

Pekiştirme, bir davranışın değişmesini ve sürekliliğini sağlayan bir olay ya da durumun oluşturulmasıdır. Örneğin, bir öğrencinin çabası ve başarısı öğretmen tarafından takdir edilirse öğrenci bu davranışı devam ettirir. Pekiştirme farklı yollarla yapılabilir. Öğrencinin övülmesi, yıldız, not, teşekkür veya takdir belgesi verilmesi bir pekiştirmeyi gerçekleştirir. Geleneksel not verme yöntemi yerine, farklı geribildirimlerin kullanılması öğrencileri daha çok motive etmektedir. Öğretmenin öğrencileri nasıl değerlendireceklerini söylemesi veya kendi kendilerini nasıl değerlendirebileceklerini açıklaması olumsuz içsel değerleri azaltır ve motivasyonu yükseltir.

SINIF İÇİ MOTİVASYON STRATEJİLERİ

Sınıf ortamında öğrencileri motive edebilmek için kullanılabilecek stratejiler altı başlık altında incelenebilir (Burden, 1999):

1. Öğrencilerin ilgilerini anlama,
2. Konunun kullanılabilirliğini açıklama,
3. Öğrencilerin başarı beklentisi oluşturmalarına yardımcı olma,
4. Dersi ilginç hale getirme,
5. Öğrencilerde istek uyandırma ve
6. Ödüller kullanma.

Öğrencilerin İlgilerini Anlayabilme

Yapılacak ilk şey, öğrencinin merakını uyandırmak ve bu merakın devam etmesini sağlamaktır. Öğretmen öğrencilerin ilgilerinin farkında olmalıdır. Etkinliklerin öğrenci ilgilerine uygunluğu sağlanarak öğrenciler motive edilebilir. Öğrenci ilgilerini belirlemek için öğretmen öğrencilerle açık bir diyalog kurmalı ve öğrencilerin ilgilerinin neler olduğunu gözlemlemelidir.

Öğrencilerin ilgilerini ortaya çıkaran öğretmen, bu ilgiler çerçevesinde öğrencilerde araştırma, keşfetme ve merak duygusunu geliştirmelidir. Öğrencide bilgi merakı; sürprizler, inanma ve inanmama arasında dengesizlik oluşturma, engel olma ve şüphe etmeyi sağlama yollarıyla oluşturulabilir. Bu stratejilerle kabul edilebilir bir karmaşa meydana getirilir ve motivasyon, karmaşa çözümleninceye yada öğrenci pes edinceye kadar devam eder. Eğer karmaşa çözümlenmezse, öğrenciler sıkılır ve hayal kırıklığına uğrar. Bunun için öğretmenler, istenen çalışmaların sonuca ulaşabilecek düzeyde karmaşık olmasına dikkat etmelidirler. Sürpriz, beklenmedik bir durum veya sonuçla karşılaşılmasıdır. Emin olmama, bir konuyla ilgili birçok olası sonuç olduğunda ve hiçbirinin kesin olarak doğru olduğu belli olmadığında ortaya çıkar. Engel olma, bir konuyla ilgili mantıklı bir sonuç elde edilmediğinde ortaya çıkar. Şüphe etme, çözüm genel kurallara veya mantığa ters olduğunda meydana gelir.

Öğrenciler, konuyu ilginç buluyorlarsa derse daha etkin olarak katılırlar. Öğretmen bunu göz önünde bulundurarak, konuyu sosyal, araştırılabilir, maceracı ve katılımı sağlayacak şekilde planlamalıdır. Öğretimde alışılmadık etkinlikler aracılığıyla daha eğlenceli ve macera dolu bir ortam oluşturulabilir. Bireysel çalışmaların yanında, ikili yada grup çalışması aracılığı ile öğrencilerin sosyal etkileşim ihtiyaçlarına cevap verebilecek öğretim ortamları planlanmalıdır.

Öğrencilerin konuya ilgisini çekmek için, soru ve araştırmalar kullanılmalıdır. Dersin başında ilginç soru yada problem ortaya atılarak merak uyandırılabilir.

Böylece öğrenciler, konuyla ilgili daha çok bilgi edinme ve emin olmama duygularını tatmin etme ihtiyacı duyacaklardır. Sorular meraklarını giderici nitelikte olmalıdır.

Öğrencilerin, eğlendirici ve eğlenceli bulduğu alıştırmalar ilgilerini çekebilir. Ders esnasında oyun, simülasyon ve drama gibi teknikler kullanılabilir. Oyunlar, öğrencilerin gerçekleri öğrenmelerine ve seçenekleri değerlendirmelerine yardım eder. Simülasyon, öğrencilerin karar verme, seçeneklerden birini seçme, sonuçları alma ve kararları değerlendirmesine yardımcı olur. Eğlendirici yanı olan oyunlar, simülasyon ve diğer etkinlikler öğrencileri motive eder, etkileşimi sağlar, olaylara değişik açılardan bakabilme yeterliği kazandırır ve öğrenme sürecine katılımı sağlar.

Konunun Kullanılabilirliğini Açıklama

Öğrenciler, sunulacak konunun kişisel ihtiyaçlarına karşılık vereceğini ve bu konunun kendi hedefleriyle ilişkili olduğunu düşünürlerse öğrenmeye motive olurlar. Öğrenciler için öğrenmeye değecek şeylerin öğretilmesine özen gösterilmelidir. Bir listeyi ezberletmektense, günlük hayatta nasıl kullanabileceklerinin öğretilmesi gerekir. Konu, günlük hayatta kullanılacak bilgi ve becerilerle ilişkilendirilmelidir. Anlatılan konunun okul içinde ve okul dışında öğrencilere nasıl yararlı olabileceği anlatılmalıdır. Öğrencilerin, önceki öğrenmelerini kullanmaları başka bir konuya motive olmalarını sağlar. Öğrenilecek olan konu ile önceki öğrenilenler ilişkilendirilmelidir.

Öğrencilerin Başarı Beklentisi Geliştirmelerine Yardımcı Olma

Öğrenciler, başarıya odaklandıklarında motive olurlar. Öğretmenler, öğrencilerin kısa dönemde ulaşabilecekleri amaçlar oluşturmalarına yardımcı olmalıdır. Öğretmen öğrenci için hedef belirlemekten çok öğrencinin özel, kısa dönemli ve gerçekleştirilebilir hedefler oluşturma becerisini geliştirmelidir.

Öğrencinin gösterdiği performans ile ilgili uygun, anında ve bilgilendirici geribildirim sağlanması öğrencinin başarı beklentisini yükseltmesini sağlar. Geribildirim olarak not vermek yeterli değildir. Öğrenci nottan daha ayrıntılı ve bilgilendirici geribildirim ister. Etkili geribildirim öğrencinin amaca dönük olarak kendi davranışlarını değerlendirmesine yardımcı olur. Bu öğrencinin içsel motivasyonun artmasına katkı sağlar (Lepper ve Hodell, 1989). Başarı ve başarının takdir edilmesi daha sonraki başarılara zemin hazırlar.

Dersi İlginç Hale Getirme

İçsel ve dışsal motivasyonu sağlayabilmek için, öğrenme hedeflerinin belirlenmesi ve bu hedefler çerçevesinde öğretmenin, öğrencilerden ne beklediğini ortaya koyması gerekir. Öğrenciler tam olarak ne yapacaklarını bilmelidirler. Bir ödev verildiğinde, beklentiler neler, nasıl değerlendirilecek, ne kadar sürede değerlendirilecek, hangi koşullarda çalışma yeterli kabul edilecek ve benzeri konularda öğrencilere bilgi verilmelidir.

Motivasyonda konunun ilginç ve yeni yöntemlerle sunulması da önemlidir. Dersin başında öğrencinin ilgisi çekildikten sonra, anlatma, gösteri, panel, grup çalışmaları, problem çözme, buluş yoluyla öğretme, simülasyon, rol oynama, gibi teknikler kullanarak öğrencinin ilgisinin devam etmesi sağlanabilir. Aynı yöntem ve tekniklerin sürekli kullanımı öğrenci ilgisini azaltır. Uygulanan her teknikten sonra farklı ve yeni bir teknik kullanılmalıdır.

Öğretmenler ders işlerken kendilerine özgü yöntemlerle işleme eğilimindedir. Her öğrenci hangi öğretmenin dersi nasıl işlediğini bilir. Arada bir öğretmenin sınıf içinde beklenmeyen davranışlarda bulunması öğrencileri motive eder. Örneğin, sınıfın oturma düzenini değiştirin. Burada öğretmenin kendisine bir tarz oluşturması yerine öğrencilerden bir tarz oluşturmalarını isteyebilir. Ancak bu yöntem aşırı kullanıldığında etkisini kaybedebilir.

Öğrencilerde İstek Uyandırma

Öğrencilerin, öğrenme sürecine motive olabilmeleri için konuyla ilgili olmaları gerekmektedir. Model olma yoluyla öğrencide konuyu öğrenmeye isteklilik oluşturulabilir (Burden, 1999). Konuyla ilgili problem çözme ve düşünmede model olma önemlidir. Öğretmen, bir problemi sesli düşünerek çözdüğünde, öğrenciler öğretmenin konuya nasıl yaklaştığını görebilirler. Öğrencilerde istek uyandırabilmek için, konunun önemini vurgulamak gerekir. Dersi sunuş şekli, vurgulamalar, davranışlar ve mimikler konunun önemli olduğunu belirtmelidir. Ayrıca öğrencilerin, öğrenmenin kişisel tatmin sağladığı, hayatı zenginleştirdiği, kendini gerçekleştirmeyi sağladığı bilincinde olmaları sağlanmalıdır.

Ödüller Kullanma

Ödüllendirme öğrencinin amaca yönelik çabasının artırılmasında oldukça etkili bir yoldur. Sınıf ortamında ödül olarak; materyal ödüller, etkinlik ödülleri ve özel

Savage, Tom V. (1999). **Teaching Self-control through Management and Discipline**, Allyn and Bacon, Boston.

Schauss, A. (1985). Research Links Nurtition to Behavior Disorders, **School Safety**, Winter: 20-28.

Wannoy, S. W.; Çev: İnci User (1997). **En Büyük 10 Armağan**, Boyner Holding Yayınları, İstanbul.

ayrıcalıklar, not ve takdir edilme ödülleri, toplumsal ödüller ve öğretmenin özel ilgisi, etkileşimi, birlikte yapacağı etkinlikler kullanılabilir (Good ve Prophy, 2000). Amaçların ve amaçları gerçekleştirmek için izlenecek yolun belirgin olduğu durumlarda ödüller davranışları daha etkili bir biçimde yönlendirebilir. Amaçların ve amaçların nasıl gerçekleştirileceğinin açık olmadığı ve öğrencinin amacı gerçekleştirmek için yeni stratejiler oluşturması gerektiği durumlarda ödüller daha az etkilidir. Bu nedenle, ödüller rutin görevlerin gerçekleştirilmesinde daha etkili olur.

Aynı zamanda ödüller, belirli bir çaba karşılığında ödül elde edebileceğine inanan öğrenciler için etkilidir. Sınıfta yalnızca yüksek başarı gösterenlerin değil, belirli bir çaba gösterenlerin tümünün motive olması için, ödülün başarıdan-performanstan çok çabaya bağlı olması gerekir (Good ve Prophy, 2000). Bu da başarının ölçütünün büyük ölçüde bireyselleştirilmesini gerektirir.

KAYNAKÇA

Bacanlı, H. (2000). **Gelişim ve Öğrenme**, Nobel Yayın dağıtım, Ankara.

Burden, P. R. (1999). **Classroom Manegement and Discipline**, John Wiley and Sons, New York.

Covey, S. R.; Çev: Gönül Suveren (1997). **Etkili İnsanların 7 Alışkanlığı**, Varlık Yayınları, İstanbul.

Dreikurs, R. (1968). **Psychology in the Classroom**, 2nd Ed., Harper&Row, New York.

Good, T. L. and Brophy, J. E. (2000). ***Looking in Classrooms***, 8th Edition, Longman Inc. New York.

Hergenhan, B.R (1982). **An Introduction to Teories Of Learning**, Hamline University-Prentice Hall International Inc., New Jersey.

Lepper, M.R & M Hodell, (1989). Intrinsic Motivation in the Classroom. In C. Ames & R. Ames Eds., **Researc on Motivation in Education,** Vol 3, Academic Pres, San Diego.

NEA, (1992). **Status of the American public School Teacher 1990-1991**. Washington.

Orlich, D. C., Robert J. Harder, Richard C. Callahan and Hary W. Gibson, (1998). **Teaching Strategies: a guide to beter instruction.** 5th Ed., Houghton Mifflin Company, Boston.

Porter, L. (2000). **Behaviour in Schools**, Open University Pres, Philadelphia.

Reece, I. ve Stephen Walker, (1997). **Teaching, Training and Learning: a Practical Guide**. Business Education Publishers.